

Suntsova I. Neu - Posttal - a bright page of the history of the Bessarabian region

The article deals with Germanic colony Neu – Posttal, the centre of Posttal district (Posttal region is a historical, administrative, territorial unit of Akkerman county Besarabia gubernia with the center in a settlement of Neu – Posttal) and a Germanic kirk is a majestic pearl of XVIII century – times of Germanic colonization Ukrainian south.

Keywords: *German colony Neu - Posttal, German colonization, South of Ukraine.*

Майстрок В'ячеслав

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, студент 3 курсу
Науковий керівник: д. і. н. проф. Бачинська О. А.*

**Діяльність Степана Вельямінова,
як керівника Першої Малоросійської колегії**

Стаття присвячена дослідженню діяльності Степана Вельямінова на посаді президента Першої Малоросійської колегії, причин утворення колегії. Дослідженню проведених адміністративних, економічних та політичних реформ Вельямінова на посаді президента колегії.

Ключові слова: *Вельямінов, маніфест, Перша Малоросійська колегія, реформи, призначення.*

Друге десятиліття XVIII ст. відзначилося в історії України посиленням наступом царизму на Українську автономію. Це було наслідком як загальної централізаторської політики, яку проводив царський уряд, так і переходом гетьмана Івана Мазепи на бік шведів. Спочатку влада гетьмана Івана Скоропадського обмежувалася царськими резидентами та комендантами, які призначалися російським урядом до українських міст. У 1709 р. царський уряд уперше здійснив два радикальні заходи щодо обмеження автономії України та влади гетьмана, що значно посилило вплив царизму на усі галузі управління в Україні.

Першим таким заходом було призначення, ще за життя гетьмана І. Скоропадського, резидента Петра І (по факту співправителя гетьмана). Однак царський наступ на обмеження України на цьому не зупинився. Після перемоги у Великій Північній війні у 1722 р. Петро І розпочав виконання другого заходу, що може розцінюватися, як крок до ліквідації інституту гетьманства, указом від 16 (27) травня 1722 р [1, с. 215], ще за життя гетьмана Івана Скоропадського була утворена Перша Малоросійська колегія з резиденцією у Глухові. Вона діяла, як вища апеляційна інстанція та адміністративно контролюючий орган російської державної структури в Україні. Діяльність

колегії, що була спрямована на інкорпорацію українських земель до складу Російської імперії, належить до важливих проблем XVIII ст., це пояснюється тим, що Малоросійська колегія започаткувала концепцію перебудови адміністративно – політичної системи Лівобережної України, яку потім успішно продовжила її наступниця Друга Малоросійська колегія на чолі з Петром Румянцевим.

Малоросійська колегія, штат якої, складався виключно із російських чиновників, з самого свого початку її діяльність мала ґрунтуватися на законах та нормативних актах Російської імперії. Колегія мала приймати від населення скарги на українські суди, контролювати фінанси, стежити, щоб старшина не обтяжувала козаків. У грамоті до українського народу Петро I заявив, що Малоросійську колегію засновано для того, щоб «народ український не був ні від кого обтяжений – ані неправими судами ані утисками старшини» [6, с. 31]. 11 травня 1722 р. засідання Сенату обговорювало інструкцію, за якою мала б діяти колегія, але не дочекавшись інструкції Сенату, 16 травня Петро I підписує указ про утворення колегії та назначає на посаду президента колегії свою приближену людину, відомого російського військового та державного діяча Вельямінова Степана Лукича, надавши йому власну інструкцію [5, с. 86]. Степана Вельямінова було назначено на посаду президента Малоросійської колегії не випадково, він був відомим російським військовим та державним діячем, брав участь в Великій Північній війні. До свого призначення в колегію він вже перебував на посаді воєнного коменданта Полтави. В період з 1720 по 1722 рр. був назначений воєводою Белгородської провінції та брав участь в укріпленні кордонів Гетьманщини. Тому при виборі кандидатів на посаду президента Малоросійської колегії вибір пав саме на нього, адже він добре був обізнаний у внутрішніх справах Гетьманщини.

Після призначення на посаду президента колегії С.Л. Вельямінов, одразу приступив до роботи. Він діяв згідно інструкції наданої йому царем. Через декілька днів Вельямінов подає до Сенату пропозиції щодо складу колегії, її повноважень, утримання та розміщення служб. Вже на початку червня 1722 р., Вельямінов склав присягу, як президент Малоросійської колегія та офіційно приступив до виконання своїх службових обов'язків. Згідно інструкції наданої Петром I від 16 травня 1722 р., колегія мала складатися з президента, заступника та канцелярських чиновників [3, с. 72].

Після повернення в Україну з Санкт–Петербургу, Вельямінов відправляється до Глухова, де надає полковникові Павлу Полуботку указ російського царя та сенату про утворення колегії [2, с. 215]. Незабаром після утворення колегії російський цар звинуватив усіх суддів у зловживанні владою, а головним суддею України призначає президента колегії. Останній видав указ, який забороняв українським старшинам та урядовцям чинити зловживання (а по факту забороняв проводити судові засідання без відома колегії) та реформування судочинства. Для того аби прослідкувати за дотримання свого закону Вельямінов, розіслав по полкам своїх агентів [7, с. 268]. Тим самим Вельямінов намагався переорієнтувати систему українського судочинства на

Малоросійську колегію, переслідуючи при цьому пропагандистські (дискредитувати українське керівництво) та інтеграційні (запровадити в Гетьманщині російські закони) цілі [4, с. 54]. Підтвердженням цього є імператорський указ від 5 листопада 1723 р. «О суде по новооученной форме», який фактично розпочав процес інтеграції українського судочинства та оформлення діловодства до загальноімперської судової системи, пізніше цим указом керувалися як Генеральна військова канцелярія, так і полкові та сотенні судові інстанції.

Згідно маніфесту від 16 травня 1722 р., Малоросійська колегія проводила курс, спрямований на докорінну реорганізацію фінансової служби Гетьманщини, нові принципи оподаткування українського населення, а восени 1722 р. Степан Вельямінов повністю ліквідував податковий імунітет козацької старшини та Значного військового товариства, тим самим обмежуючи їх в фінансовому та політичному плані та збільшуючи бюджет колегії [1, с. 128]. Проте це була не остання фінансова реформа проведена С.Л. Вельяміновим, в рамках інструкції наданої президенту колегії, та для збільшення царської казни у серпні 1722 р. керівником колегії було надано розпорядження про збір медової та тютюнової десятини з усіх категорій населення, хоча раніше їх сплачували лише посполиті деяких регіонів. Уже в середині 1723 р. за ініціативи Вельямінова, Малоросійською колегією було введено покуховний збір (податок на прибуток від проданої вроздріб горілки), хоча раніше він був складовою загального податку з товарів [4, с. 53].

Також Степан Вельямінов провів реформу у сфері місцевого самоврядуванні Гетьманщини, подавши до сенату ініціативу про запровадження інституту комендантів. 16 липня 1722 р. було надано інструкцію щодо функціонування комендантів. Після прийняття інструкції Сенатом було надано постанову про комендантської форми правління. Її було введено в окремих полкових містах. На місця комендантів призначалися російські офіцери, які мали підпорядковуватися Малоросійській колегії. Запровадження комендантської форми місцевого управління, колегія на чолі з Степаном Вельяміновим розглядала як перший етап реформи місцевого самоуправління. Вже в 1723 – 1724 рр. полковниками Стародубського та Чернігівського полку було призначено комендантів І. Пашкова та М. Богданова [4, с. 55]. Далі планувалося замінити і полковницькі уряди на комендантів [4, с. 54]. Подальше проведення реформи мало бути з'ясування реакції українського суспільства на дії колегії.

Під час діяльності Малоросійської колегії на чолі з Вільяміновим, відбулися значні зміни в кадровій політиці Гетьманщини. Якщо раніше спостерігалось лише періодичне втручання царського уряду у кадрові призначення, то в роки правління колегії відбулося фактичне підпорядкування старшини царському урядові. Доказом цього може слугувати те, що в грудні 1723 – березні 1724 рр. царським емісаром Олексієм Румянцевим, було здійснено 20 призначень на старшинські посади. Також в цей період спостерігається тенденція заміни старшин, які були запідозрені в не лояльності

до царського уряду (автономістам) і замінені як правило на російських офіцерів, адже основним критерієм до відбору кандидатів був принцип відданості царю [4, с. 55].

Таким чином, Степан Вельямінов на посаді президента Малоросійської колегії, здійснював фактичне обмеження влади гетьмана та старшини, що створювало в гетьманській Україні двовладдя: Гетьманський уряд та Малоросійську колегію. Внаслідок своєї діяльності Вельямінов здійснив дві реформи, фінансову та адміністративну, щоб отримати повний контроль над діями генеральної старшини, забезпечити для царської влади найбільш корисного використання малоросійських земель, а також як найефективніше використання економічних ресурсів Гетьманщини

Література

1. **Акты, относящиеся** к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией: [В 15-ти т.]. – Т.4. – № 69. – СПб., 1861-1892. – 528 с.
2. **Апанович О.** Ще одне джерело з історії України XVIII ст. // Наука і культура. Україна: Щорічник. – Київ: Товариство «Знання», 1989. – Випуск 23. – 327 с.
3. **Горобець В.** До питання про еволюцію гетьманської влади в Україні у першій третині XVIII ст. // Український історичний журнал. – 1993. – № 2. – 138 с.
4. **Горобець В. М.** Від союзу до інкорпорації: українсько - російські відносини другої половини XVII - першої чверті XVIII ст. / Віктор Михайлович Горобець. – Київ: Інститут історії України НАН України, 1995. – 69 с.
5. **Горобець В. М.** Присмерк Гетьманщини: Україна в роки реформ Петра I. – Київ: Інститут історії України НАН України, 1998. – 321 с.
6. **Горобець В. М., Струкевич О. К.** Українсько російські політичні відносини другої половини XVII–XVIII ст.: тенденції, характер, етапи // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – 127 с.
7. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська державна ідея. – Київ: Альтернативи, 1997. – 368 с.

Maistruk V. The activities of Stepan Velyaminov as the head of the First Little Russian Collegium

The article is devoted to the research of Stepan Velyaminov's activity as the president of the First Little Russian College, the reasons for the formation of the college. Investigation of administrative, economic and political reforms carried out by Velyaminov as chairman of the board.

Keywords: *Velyaminov, Manifesto, First Little Russian College, Reforms, Appointment.*